

Denne artikkelen er gjengitt i
Norsk vegmuseums årbok for 2020

Historien om Neby bru
Et historisk øyeblikk

AV KARIN TØRKLEP SLETTEN

Ordfører i Tynset, Merete Myhre Moen, hadde æren av å erklære nye Neby bru for åpnet 16. mai 2020. Brua er den fjerde i det gamle kommuneseneret ved Tynset, men den nyeste av 108 bruer over landets lengste elv. Den starter som Glåma ved utløpet av Rien i Trøndelag, bytter navn til Glomma i Hedmark og ender i havet i Fredrikstad, knapt 600 km lenger syd. (Foto: Harald Sletten)

Historien om Neby bru

Et historisk øyeblikk

AV KARIN TØRKLEP SLETTEN

Det var kanskje seks varmegrader denne lørdagen. 16. mai 2020. Blygrå himmel og iskald nordavind. Det var ikke en dag for de store folkefestene, men det var likevel det det skulle bli. En folkefest. Helst uten for mye folk. En gammel, ærverdigg trebåt kom nedover Glåma. Midt i båten satt ordføreren. Merete Myhre Moen satt i bunad og smilte. Hun skulle være med på noe historisk. Åpne ei helt ny bru.

Det er pandemi i verden, og det som skulle vært den største folkefesten i manns minne måtte gå digitalt.

Det stoppet likevel ikke tynsetingene, som tilfeldigvis la lørdagsturen sin om Neby der det tilfeldigvis ble åpnet ei bru denne dagen. Ei bru som de hadde ventet på veldig, veldig lenge.

Så snart fanfarene var spilt og snora klippet strømmet tynsetingene på. Alle som ville være med og gå over brua for aller første gang. Det historiske i å vandre over Glåma på nøyaktig samme sted som tre tidligere bruer har gitt folk trygt leide siden 1700-tallet. Her hadde ingen gått på ei bru siden den forrige ble revet i 1944.

NEBY OG DE TRE FØRSTE BRUENE

Neby ligger på nordsida av elva Glåma og var en gang sentrum i Tynset, den gang Tønset, helt fram til 1877. Da ble jernbanetraseen i Østerdalen lagt gjennom Tynset og stasjonen kom på sørsida av elva. Sentrum flyttet etter.

Før jernbanen kom lå Neby sentralt til; herfra gikk det veg sørover gjennom

Karin Tørklep Sletten (f. 1967), født og oppvokst på Tynset, er journalist og forfatter. Hun er sekretær i Foreningen Nebybruas venner og har skrevet boka «Bygda som bygde bru» (2020).

Hun har tidligere gitt ut petit-samlingene «Kvinne med sag» (2009) og «Mus på avveie» (2010). Hun er fast spaltist i avisa Arbeidets Rett.

Rendalen mot hovedstaden og nordover til Trøndelag og Nidaros. Vestover var det forbindelse gjennom Folldal til Gudbrandsdalen og Romsdalen. Østover kom du til Sverige.

Neby var også sentralt plassert i forhold til bergverksdrifta både på Røros, Kvikne, Fådalen, Baugsberget i Alvdal og Folldal.

Før den første brua kom måtte en krysse elva på isen, med båt når isen gikk eller på vadesteder i tørre somre.

Den nye Nebybrua har blitt et smykke i landskapet og et yndet fotomotiv. (Foto: Karin Tørklepp Sletten)

Kartfigur som viser plasseringen av tettstedet Neby i forhold til det nye Tynset sentrum som oppsto inn til jernbanestasjonen da Rørosbanen var ferdig i 1877. Tynset kirke ligger på høyden nord for Neby. (Kartkilde: Statens vegvesen)

Neby var i flere hundre år et blomstrende samfunn, med skystasjon, gjestgiveri, landhandler, baker, poståpner, apotek, pensjonat, tingstue, sparebank, og meieri for å nevne noe.

BRU NUMMER 1

Det er vanskelig å slå fast med sikkerhet når den første av de tre bruene ble bygd, men kilder antyder at den ble bygd tidlig på 1700-tallet.

Historien forteller videre at denne brua ble ødelagt en gang på 1770-tallet da prosten Wessel jagde krøtterflokkene over under seterflytting.

Det er lett å tenke seg at brua ikke var videre solid bygget når den måtte gi tapt for prestens krøtter.

BRU NUMMER 2

Etter at den første brua ble liggende i ruiner gikk folket på Neby og Tønset sammen om å sette opp ei ny bru på omtrentlig samme sted.

I Per Waagans hovedoppgave om de tidligere bruene på Neby henviser han til veikasseregnskapet til Rentekammeret for 1762 til 1777, vedlegg 20 fra 1775: «Ved Lendsmann Erick Krogsgaard er mig den accorderede Summa Sexten Rigsdaler som Bygmester for Tønset Broens Bygning...» utbetalt.

Det ser ut til at bru nummer to sto ferdig bygd i 1775, for den nette sum av 16 riksdaler.

Brua var bygd med seks midtkar i elva og ett landkar på hver side. Fundamentet var løs stein på elvebotn toppet med tømra brukar på 19 til 20 kvarv. Flatt spenn.

Heller ikke denne brua var solid nok til å håndtere årlige vårflokker og isgang. Kjørebane var 110 meter lang, mens Glåma var 96 meter bred. Det ble kostbart å reparere og stor uenighet om hvem som skulle betale. Brua ble reparert flere ganger før den ble revet i 1849.

BRU NUMMER 3

I 1843 ble det bygd ei bru som var forut for sin tid, med dobbelt kjørebane. Her kunne biler møtes på brua allerede 70 år før den første bilen kom til Tynset.

Denne brua ble bygget med buet spenn. Det forberedende arbeidet startet i 1841. To brukar ute i elva hvilte på til sammen 144 påler som var slått ned i elvebotn. Over vannflaten ble fundamentet bygget i stein.

Arbeidet med å erstatte Neby bru som ferdselsåre på Tynset startet i 1938,

Dette er bru nummer tre som har gått over Glåma på Neby på samme sted. Brua ble bygd i 1843 og revet i 1944. (Foto fra Anno Musea i Nord-Østerdalen)

Uten sivilingeniør Ola Grønn-Hagen sin utrettelige innsats gjennom flere tiår hadde det ikke vært mulig å reise gangbrua på Neby. (Foto: Daniel Wahl/Digiko)

da fylkestinget vedtar en plan for hovedveianlegget for ny bru på Tynset. Neby bru blir beskrevet som både gammel og skrøpelig, og med en tilførselsvei så lav at den blir overflødd hver vår.¹ Nye Tynset bru, som ligger en kilometer oppstrøms i elva, blir åpnet i 1943.

Helt fra bru nummer tre på Neby ble revet i 1944² har det, etter sigende, eksistert et ønske fra mange om å reise ei ny bru.

SIVILINGENIØR OLA GRØNN-HAGEN SIN ÅRELANGE GAMLE DRØM

Brueventyret startet så vidt i 1975, da Ola Grønn-Hagen og kona Sue flyttet til Neby. Han var fascinert av de gamle brukarene som fortsatt sto ute i elva, og luftet forslaget om ny bru på Neby da Tynset rotaryklubb diskuterte prosjekter for klubben i 1978.

I slutten av 1980-årene og tidlig 1990 blir det mer og mer politisk fokus på friluftsområder, stier, rekreasjon og nærheten til Glåma. Ola og hans konsultantselskap Nordøstkonsult fikk i oppdrag av

Tynset kommune å lage et forprosjekt om ny bru på Neby.

I dette forprosjektet ble både Vegsjefen i Hedmark, Moelven Limtre, Hedmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Hedmark og Tynset kommune involvert. Prosjektet strandet med en sluttrapport i 1993 på grunn av pengemangel i kommunen.

I 1999 kom ideen om å gjøre Neby bru til 1000-årssted på Tynset, og Ola fikk i oppdrag å revidere kostnadene. Konklusjonen ble igjen at dette ble for dyrt.

Drømmen om Neby bru lå deretter i dvale i flere år.

Tynset rotaryklubb startet i oktober 2011 arbeidet med å etablere en interessegruppe med representanter fra aktuelle organisasjoner, og Tynset rotaryklubb tok på seg å drive prosjektet videre. Klubben lovte samtidig 250.000 kroner i egenkapital inn i prosjektet.

Bru på Neby skulle realiseres. Initiativet strandet dessverre etter hvert grunnet uklarheter rundt eierskap til brufestene. Grunneier på nordsida av elva er Tynset kommune. De var positive til at

På dette bildet tatt med drone, ser vi tydelig de to øyene med brukar etter forrige bru på Neby. Her er det også lagd vei ut til den første av de to øyene for å starte arbeidet med støping. Det er lett å se sporene i elva etter tidligere bruer på Neby. (Foto: Tor Inge Snekkemoen.)

brua ble bygget. På sørsida av elva gikk dialogen med den private grunneieren i stå i flere år, før kommunen høsten 2016 fikk i stand en avtale og kjøpte grunnen slik at brua kunne bli landfast på begge sider.

FORENINGEN NEBYBRUAS VENNER

Tirsdag 6. desember 2016 inviterte Tynset rotaryklubb til et åpent møte i kulturhuset for å snakke om ny bru på Neby. President i Rotary Trond Kletvang og sivilingeniør Ola Grønn-Hagen var smått spent og nervøse da de ønsket et 60-tall mennesker velkommen.

To timer senere sto jubelen i taket da interimstyret var på plass, og Foreningen Nebybruas venner ble stiftet 15. februar 2017. Foreningens mål var å samle inn penger og bygge nye Neby bru.

Det første beløpet som kom inn var de lovede 250.000 kronene fra Tynset rotaryklubb.

Vi oppfordret folk til å tegne medlemskap i foreningen, med en årlig kon-

tingent på 200 kroner. Deretter begynte tiggerrunden til lag, foreninger, bedrifter og rike onkler.

Ved årsskiftet 2018/2019 hadde vi klart å nå 1 million kroner i egenkapital, og med pengegaver fra Sparebankstiftelsen og Gjensidigestiftelsen i bunn kunne vi endelig søke om spillemidler til brua. Gjennom et tingsrettslig sameie, der Tynset kommune, Tynset turlag og Foreningen Nebybruas venner er parter, ble prosjektet berettiget til å søke. Uten spillemidler og momskompensasjon var det ikke mulig å sette i gang.

For å utløse spillemidler til bygging av bru måtte brua inngå som en del av et større tiltak for folkehelse og friluftsliv. I prosjektet ligger det rydding og oppgradering av nærmere 20 kilometer med stier og turveier. 5 kilometer av turveiene har også lysanlegg og universell utforming.

Prosjektet har nå en beregnet total kostnad på 13 997 431 kroner. Av dette er 2 972 135 kroner dugnadsarbeid og 6 570 350 kroner spillemidler.

Det første brukaret støpes, og Ola Grønn-Hagen følger spent med på arbeidet. (Foto: Egil Scott Synnestevedt)

DUGNADSVÅREN

Uten den enorme oppslutningen fra folk i Tynset ville aldri drømmen om turveier og gangbru på Neby blitt en realitet.

Våren 2019 ble den våren da over 200 frivillige stilte til dugnad med hogstmaskiner, traktorer, ryddesager, krattknusere, motorsager, trillebårer, river, spader og sterke armer. Det ble den våren da store mengder kaffe, vafler, kaker, saft og smørbrød ble bakt, lagd og fraktet ut til dugnadsgjenger spredt rundt på de neste to milene med turstier.

OPPSTART!

Fredag 16. august 2019, startet endelig arbeidet med selve Neby bru, og allerede tirsdag 20. august var forskalingene for støping av forankringsklosser til brufestene på plass.

Det ble bygd adkomst til de gamle brukarene ute i elva for å støpe nye betongfundamenter. Ola Grønn-Hagen oppdaget til sin store begeistring at de gamle tømmerkassene som lå på toppen

av alle pålene som er slått ned i elvegrunnen, så å si var intakte.

Det gamle tømmeret ble berget inn på land, og noe av dette tømmeret ligger i dag synlig for publikum like ved brua på Neby.

Arbeidet ute i elva, med støping på de to eksisterende brukarene fra forrige bru, var koordinert slik at det skulle skje mens vannstanden i Glåma er på sitt aller laveste. Støpearbeidet var det eneste synlige arbeidet på brua som ble gjort før høsten kom og snøen la seg.

Tirsdag 3. september 2019 var det offisiell nedleggelse av grunnsteinen for Neby bru. Hele bygda var ønsket velkommen. Nesten 150 glade og nysgjerrige tilskuere fikk med seg den historiske begivenheten da ordfører Merete Myhre Moen og prosjektleder Ola Grønn-Hagen støpte inn grunnsteinen i plata til forankringsblokken på Neby.

BRUA REISER SEG

Utover høsten og vinteren ble det pro-

I løpet av noen få uker i mars ble hele brua reist på isen. Her blir en av de to balkongene montert. (Foto: Ola Grønn-Hagen).

duert moduler til brua. I januar kom limtreet fra Moelven ferdig impregnerert fra Finland. Begge landtårna og de to hovedtårna var ferdig montert innomhus i løpet av februar 2020.

I slutten av februar begynte arbeidet på isen; først med å vanne isen for å få den tjukk nok, og mandag 2. mars ble kablene strekt over elva. Dagen etter startet monteringen av landtårnet på sørsida av elva.

Prosjektleder Ola foretok en kontrollmåling av avstanden fra topptårnet ned til strekkstaget og fant et avvik på 30 millimeter fra sine egne teoretiske beregninger. «Det er godt nok», konkluderte han.

Bare dager før Norge ble stengt ned, helga 7. og 8. mars, var det hektisk aktivitet på Neby. Store kraner sørget for å

heise på plass alle de fire tårna og alle elementene til brubanen. Det var et spektakulært og imponerende syn!

I løpet av de to første ukene etter at elementene var heist på plass ble de koblet til hverandre, gjort landfaste på begge sider og plattformene rundt de to tårna i elva ble montert.

Mandag 30. mars startet dugnaden med å legge brubanen og legge gulv på de to plattformene ute i elva. Et arbeidslag på fem mann gjorde seg klare til å legge ferdig hele brubanen. Det tok dem 469 timer, og de pakket vekk verktøyet 17. april.

I løpet av noen få uker i mars 2020 ble hele brua reist på isen. Her blir en av de to balkongene montert. (Foto: Ola Grønn-Hagen)

Noen intense dugnadsuker senere var stiene ryddet, områdene rundt brufestene på begge sider pusset opp og brua klar til å bli tatt i bruk. Lørdag 16. mai 2020 kunne vi dermed klippe snora og ønske velkommen til å vandre over Glåma.

Neby bru, nummer fire i rekken av bruer på akkurat samme sted, er nå et populært turmål og en naturlig ferdselsåre. En gammel drøm ble virkelig med en enorm dugnadsvilje og uslitelig pågangsmot.

DUGNADSTIMER

Pr. 15. september 2020 var det meldt inn 8850 dugnadstimer, fordelt på 60 dugnader og 238 personer. Dette utgjør en verdi på 3 124 800 kroner.

TEKNISKE DATA

Nye Neby bru er tegnet av Sivilingeniør Gaute Mo (DOF Engineers) og Ola Grønn-

Hagen. Rester av de tidligere brukarene i elva er brukt om igjen, og det er bygget tårn i limtre på hvert av brukarene. Brua består av tre spenn på henholdsvis 30, 33 og 30 meter.

Seksjonene er på ca. 2,75 meter konstruert av bindingsverk i tre. Brudekket er av impregnert treverk. Det er utvidet plass ved hvert tårn slik at det er plass til benker med sitteplasser.

DET HAR GÅTT MED

Betong	150 m3
Armering	9 tonn
Kabler	1,35 tonn
Forankringsstag	0,5 tonn
Treverk Moelven	12 m3
Treverk Tela	14 m3
Treverk Skurlaget	19 m3
Stålbleslag	12 tonn
Bolter	2.600 stk (8-24mm)
Bulldog	2200 stk
Skruer til dekke	5.000 stk

Mange møtte opp men strenge koronarestriksjoner førte til at langt flere fulgte åpningsseremonien for nye Neby bru direkte på nett 16. mai 2020. Ordfører i Tynset, Merete Myhre Moen, kom pr råbåt til åpningsseremonien. (Foto: Harald Sletten)

Boka BYGDA SOM BYGDE BRU er skrevet av Karin Tørklep Sletten og kom i salg 1 november 2020. Den koster 395 kroner og kan bestilles på foreningens hjemmeside, nebybrua.no, eller direkte fra forfatteren på e-postadresse karin.sletten@fjellnett.no.

Noter

- 1: Kongsvinger Arbeiderblad 27. november 1938
- 2: Tynset bygdebok, bind 3 side 4153: I følge «Vegvalg. Nasjonal verneplan»

